

هارمون

جز

در بداهه نوازی
برای پیانو و سایر سازها

ایگور بریل

مترجم: پیمان سجادی
ویراستار: اشکان خمسه‌پور

سرشناسه	: بریل، ایگور، ۱۹۴۴-م.
Brill, Igor	
عنوان و نام پدیدآور	: هارمونی «جز» در بداهه‌نوازی برای پیانو و سایر سازها (به همراه قطعاتی از موسیقی «جز»)/نوشته‌ی ایگور بریل؛ مترجم پیمان سجادی؛ ویراستار اشکان خمسه‌پور.
مشخصات نشر	: تهران: سرو، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۰ ص.: پارتیسیون.
شابم	: 979-0-802625-01-3
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
موضوع	: جاز -- آموزش
موضوع	: بداهه‌پردازی (موسیقی)
موضوع	: هارمونی
شناسه افزوده	: سجادی، پیمان، ۱۳۶۰- مترجم
شناسه افزوده	: خمسه‌پور، اشکان، ۱۳۶۰-، ویراستار
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۳ ۴۵۲/ب۴۰۲ / M ۱۳۶۶
رده‌بندی دیوپی	: ۷۸۱/۶۵۰۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۶۹۷۶۸۲

انتشارات سروود

تهران - میدان هفتم تیر - ابتدای بهار شیراز - شماره ۱۴
تلفن: ۸۸۸۳۶۱۰۴ و ۸۸۳۱۸۵۹۱-۲ - دورنگار: ۸۸۳۰۸۹۲۴

هارمونی جز در بداهه‌نوازی برای پیانو و سایر سازها
مترجم پیمان سجادی
ویراستار اشکان خمسه‌پور
حروف‌نگاری و صفحه‌آرایی فریدون هادیان
طرح جلد مهران رشاد
چاپ صبا
صحافی خلیج فارس
نوبت چاپ دوم - ۱۳۹۷
تیراژ ۱۰۰۰ نسخه

شابم: ۹۷۹-۰-۸۰۲۶۲۵-۰۱-۳ ISMN: 979-0-802625-01-3

حق چاپ و نشر برای انتشارات سروود محفوظ است.

فهرست

۵	 سخنی از نویسنده
۱۰	 پیشگفتار مترجم

هارمونی «جز»

۱۰	 پنج مدل از آکورد هفتم	درس اول
۱۲	 آلتزه کردن صداهای آکورد هفتم	درس دوم
۱۴	 آکورد نهم (۹)	درس سوم
۱۶	 آکوردهای ۱۱ و ۱۳	درس چهارم
۱۶	 آلتزه کردن ۹، ۱۱، ۱۳	درس پنجم
۱۷	 بلوز، هارمونی و فرم	درس ششم
۱۸	 «مد» (مد کلیسایی)، بلوز	درس هفتم
۱۹	 فرم aaba	درس هشتم
۲۰	 توالی آکوردها	درس نهم
۲۳	 جایگزین سه پرده‌ای آکورد V_x	درس دهم
۲۶	 صداگذاری آکورد	درس یازدهم
۲۸	 انواع صداگذاری آکورد	درس دوازدهم
۲۹	 انواع صداگذاری آکورد (ادامه)	درس سیزدهم
۳۰	 وصل آکوردها، فرم A	درس چهاردهم
۳۱	 وصل آکوردها، فرم B	درس پانزدهم
۳۱	 وصل آکوردها، فرم C	درس شانزدهم
۳۲	 توالی فواصل سوم و هفتم	درس هفدهم
۳۳	 وضعیت باز	درس هیجدهم و نوزدهم
۳۵	 بلاک کوردها	درس بیستم
۳۵	 بوگی - ووگی	درس بیست و یکم

ملودی و ریتم

۴۱	 گسترش موتیف‌ها	درس بیست و دوم
۴۳	 «مد»ها (مدهای کلیسایی)	درس بیست و سوم
۴۵	 «مد»ها	درس بیست و چهارم
۴۷	 آرپژگذاری	درس بیست و پنجم
۴۸	 نت‌های همسایه و گذر	درس بیست و ششم
۴۹	 سیستم صداهای مقدماتی	درس بیست و هفتم
۵۰	 سازه‌های ریتمیک	درس بیست و هشتم

پیشنهاد

۱. برخی از دستورالعمل‌های متدیک برای دوره آموزشی ۵۳
۲. طرح‌های هارمونیک برای تمرین ۵۳
۳. آشنایی با واژه‌های «جز» ۵۶
- منابع ۵۸

برگزیده‌ای از قطعات موسیقی «جز»

Dexter Blues	(J. McSHANN)	۶۱
Vine Street Boogie	(J. McSHANN)	۶۸
Strange Meadow Lark	(D. BRUBECK)	۷۶
Ballad To The East	(O. PEERSON)	۸۸
Joy Spring	(C. BROWN)	۹۱
I've Never Been In Love Before	(F. LOESSER)	۹۶
Holyday For Strings	(D. ROSE)	۱۰۰
Dalkon Dance	(HERBIE HANCOCK)	۱۰۴
Speak Low	(K. WEILL)	۱۰۹

هارمونی «جز»

بحث کلی

یک موسیقی‌دان باید مفهوم هر آکورد و اشکال مختلف آن را بداند. برای این کار باید از حروف اختصاری، اعداد و علائم کمک گرفت. حروف مخفف و اعداد یونانی به معنای نت اصلی سازنده آکورد و حروف بزرگ M به معنای آکورد ماژور هفتم* (چهارصدایی) است. گاهی نیز ممکن است به علائم اختصاری دیگری از این آکورد برخورد کنیم؛ مخصوصاً $maj.7$ (بزرگ) که به معنای آن است که آکورد از یک هفتم بزرگ به همراه سه صدایی بزرگ تشکیل شده است.

کلمه m کوچک، آکورد مینور هفتم است. $m7$ در کنار حرف بزرگ به معنای آن است که به یک آکورد کوچک فاصله هفتم کوچک (از پایه آکورد) اضافه شده است.

1.

علامت + قبل از عدد (سمت چپ عدد) همیشه به معنای آن است که آن درجه از آکورد نیم‌پرده بالا رفته و - به معنای پایین آمدن آن است.

2.

علامت # قبل از اعداد یونانی یا بعد از حروف مخفف به معنای بالا رفتن تمام صداهای آکورد به اندازه نیم‌پرده و علامت b به معنای پایین رفتن آن‌ها است.

3.

قرار دادن اعداد در مقابل حرف مخفف یا اعداد یونانی به معنای تغییر یا اضافه شدن یک فاصله جدید به آکورد اصلی است (مثال 4). می‌توان تغییر صداهای آکورد را بالا در سمت راست حروف مخفف یا اعداد یونانی و اضافه شدن فاصله به آکورد سه صدایی را از پایین سمت راست آن نوشت (Cm_7^{-5} , $I Im^{-5}$, Fm_9 , IVm_9).

* از این به بعد عدد ۷ در کنار هر آکورد به معنای آکورد هفتم یا همان ۷ آکورد می‌باشد.

عدد ۹ به معنای اضافه شدن فاصله بزرگ نهم به سه صدایی اصلی است؛ در این حالت، صدای هفتم هم همچنان پایدار است.
عدد ۶ و ۹ متعلق به آکوردی با نهم بزرگ و ششم بزرگ (بدون هفتم*) است (مثال ۴). (ششم بزرگ، همان طور که به سه صدایی بزرگ اضافه می شود به سه صدایی کوچک نیز اضافه می شود).
دایره کوچک o به معنای آکورد هفتم کاسته است (گاهی اوقات می توان از کلمه *dim* مخفف کلمه *diminished* استفاده کرد).
علامت + در کنار حرف بزرگ (مخفف) با اعداد یونانی به معنای آکورد هفتم افزوده است (مثال ۴). (گاهی اوقات می توان از کلمه *aug* مخفف کلمه *augmented* استفاده کرد).

نکته: در زبان انگلیسی، نت سی را به جای کلمه *H* با حرف *B* نشان می دهیم. به همین دلیل، سی بمل را با *Bb* نشان می دهیم و در این باره، سیستم اعداد باس را به کار می گیریم. در طول این دوره و آموزش هارمونی «جز»، برخورد با اعداد، حروف و معنی هریک از آنها آن گونه که به نظر می رسد سخت نخواهد بود.

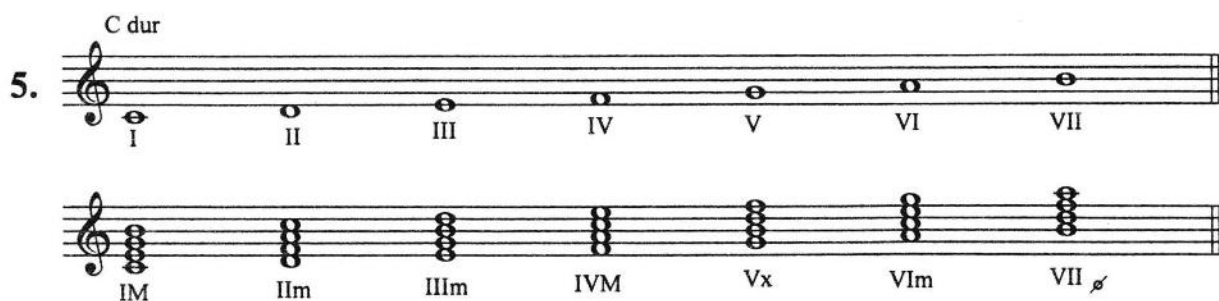
درس ۱

پنج مدل از آکورد هفتم

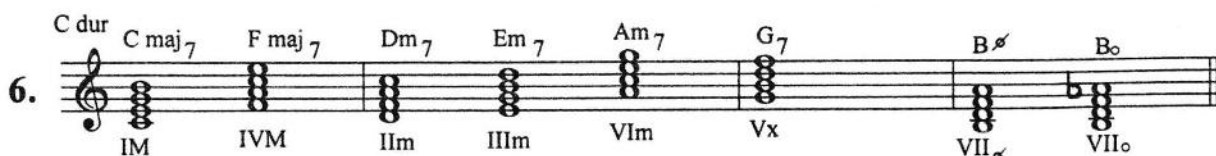
در این بخش، مروری می کنیم بر معنا و مفهوم علائم اختصاری و آکورد ۷ (چهار صدایی) به کار گرفته شده در موسیقی «جز».

- M* - آکورد ماژور هفت (آکورد بزرگ با هفتم بزرگ)
- m* - آکورد مینور هفت (آکورد کوچک با هفتم کوچک)
- x* - آکورد دومینانت هفت (آکورد بزرگ با هفتم کوچک)
- o* - آکورد هفتم کاسته (آکورد کاسته با هفتم کاسته)
- φ* - آکورد نیم کاسته (آکورد کاسته با هفتم کوچک).

روی تمام درجات اصلی گام ماژور می توان این آکوردها را ساخت.

همان طور که از مدل ۶ پیداست تمامی آکوردهای «جز» بدون در نظر گرفتن شخصیت آنها و فاصله شان، به پنج بخش عمده تقسیم می شوند.

* در هنگام استفاده از ششم در آکورد دومینانت با نهم کوچک فاصله هفتم حفظ می شود.

Токката

E. Brill

Allegro

Φ-HO

mf

IM IIIm IVm IIIm IIIm IIIm IM VIIm IVm IIIm IIIm VII^ø IIIm IM IM VIIm

simile

IIIm IIIm IIIm IIIm IVm VIIm IM IIIm IVm IVm IIIm IIIm IM IIIm VIIm IM

f

VII^ø IVm IIIm IIIm IM IIIm VIIm IM IIIm IIIm IVm IIIm IM IIIm IIIm IVm VII°

p

rit.

mf

IM IVm VIIm IVm IIIm IIIm VIIm Vx Vx ^bIIIm IM₉

درس ۲

آلتره کردن صداهای آکورد هفتم

قبل از آلتره کردن هر صدایی در آکورد، باید به الگوی آکوردهای جدید نگاهی انداخت. این مسئله در هارمونی «جَز» بخصوص در بخش کروماتیک بسیار مهم است.

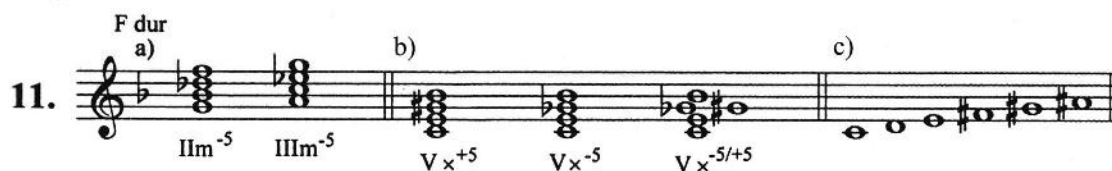
10.

Fdur

IM I^x Im I^ø I^o

IIIm IIIm^x IIIM III^ø III°

در اکثر مواقع، پنجم آکوردها است که آلتره می‌شود. در آکورد مینور هفت (m)، پنجم نیم‌پرده پایین می‌آید (مثال a-11). در آکورد دومینانت هفت (x) پنجم می‌تواند هم افزوده شود و هم کاسته در Vx (آکورد دومینانت هفت) می‌توان پنجم تقسیم‌شده را دید (مثال 11-b). در این حالت بین صداهای بیرونی، یک گام تمام‌پرده وجود دارد که اغلب روی x-آکورد آلتره‌شده نواخته می‌شود (مثال c-11).

11.

در آکورد مینور هفت، هفتم آکورد هم می تواند آلتزه شود (+7) اما این کار بیشتر برای بالا بردن کیفیت صداها ی عبوری انجام می شود.

12.

در هنگام آلتزه کردن تمام درجات آکورد، قبل از اسم آکورد باید از علامت های # یا b استفاده کرد.

13.

تمرین: تمرین های زیر را به ترتیب با هر دو دست در هر ۱۲ گام ماژور هارمونیک مداوم بنوازید.

*)

1. $\frac{4}{4} \quad | \text{I}^{\text{II}}\text{M} - \text{I}^{\text{IV}}\text{x} | \text{V}^{\text{I}}\text{x} - \text{I}^{\text{II}}\text{x} | \text{V}^{\text{II}}\text{x} - \text{I}^{\text{III}}\text{x} | \text{I}^{\text{III}}\text{x} - \text{V}^{\text{I}}\text{m} \parallel$

2. $\frac{4}{4} \quad | \text{I}^{\text{II}}\text{x} - \text{V}^{\text{I}}\text{m} - \text{V}^{\text{II}}\text{o} | \text{I}^{\text{IV}}\text{M} - \text{I}^{\text{IV}}\text{m}^{+7} - \text{I}^{\text{IV}}\text{m} | \text{I}^{\text{III}}\text{Im} - \text{I}^{\text{II}}\text{x} - \text{V}^{\text{I}}\text{x} | \text{I}^{\text{III}}\text{M} \parallel$

3. $\frac{4}{4} \quad | \text{I}^{\text{II}}\text{m}^{-5} - \text{V}^{\text{I}}\text{x} | \text{I}^{\text{II}}\text{x} - \text{V}^{\text{I}}\text{m} \parallel$

4. $\frac{4}{4} \quad | \text{V}^{\text{II}}\text{m} - \text{I}^{\text{II}}\text{x} | \text{I}^{\text{IV}}\text{m} - \text{I}^{\text{III}}\text{x} | \text{V}^{\text{I}}\text{M} \parallel$

5. $\frac{3}{4} \quad | \text{I}^{\text{II}}\text{m} - \text{V}^{\text{I}}\text{x} - \text{V}^{\text{II}}\text{x} | \text{I}^{\text{IV}}\text{M} \parallel$

6. $\frac{3}{4} \quad | \text{I}^{\text{II}}\text{M} - \text{I}^{\text{III}}\text{Im} - \text{V}^{\text{II}}\text{Im} | \text{I}^{\text{II}}\text{m} - \text{V}^{\text{I}}\text{x} - \text{V}^{\text{II}}\text{x} | \text{I}^{\text{III}}\text{M} \parallel$

7. $\frac{4}{4} \quad | \text{I}^{\text{II}}\text{m}^{-5} - \text{V}^{\text{II}}\text{x}^{+5} | \text{I}^{\text{III}}\text{M} \parallel$

8. $\frac{4}{4} \quad | \text{I}^{\text{II}}\text{M} - \text{I}^{\text{IV}}\text{m}^{-5} | \text{I}^{\text{II}}\text{m}^{-5} - \text{V}^{\text{II}}\text{x}^{-5/+5} | \text{I}^{\text{III}}\text{M} \parallel$

9. $\frac{4}{4} \quad | \text{I}^{\text{II}}\text{M} - \text{I}^{\text{IV}}\text{x} | \text{I}^{\text{III}}\text{x} - \text{V}^{\text{I}}\text{x} | \text{I}^{\text{II}}\text{x} - \text{V}^{\text{II}}\text{x} | \text{I}^{\text{III}}\text{M} \parallel$

پروفسور **ایگور بریل** آهنگساز، نوازنده‌ی پیانو و رهبر ارکستر جز ملی روسیه از تاثیرگذارترین موسیقیدان‌های سبک جز در چند دهه‌ی اخیر است.

او در سال ۱۹۴۴ در مسکو متولد شد و همان‌جا به تحصیل پرداخته و تا مقطع دکترا پیش رفت.

نخستین بار در سال ۱۹۶۵ در فستیوال جز مسکو با اجرای اولین آلبوم خود به نام "ملودی" استعداد و توانایی‌اش را نشان داده و به شهرت رسید.

در میان آثار مکتوب وی کتاب "هارمونی جز در بداهه نوازی" که در سال ۱۹۷۹ نوشت و بیشتر از هشت بار در روسیه به چاپ مجدد رسید، شاخص‌ترین است.

او از سال ۱۹۶۵ تورهای کنسرت بسیاری را در اروپا و آمریکا برگزار کرده است که بسیاری از آن‌ها مانند تور ۱۹۸۸ اروپا، ۱۹۸۹ و ۱۹۹۰ آمریکا جزو بهترین‌ها بوده و مورد توجه بسیاری از بزرگان این سبک قرار گرفته‌اند.